

PLEDOARIE PENTRU CEI LIPSIȚI

de Liviu Cangeopol

În cei 18 ani de când scriu articole pentru gazetă, aproape că nu mi s-a întâmplat să mă pot desprinde de tentația oferită de realitatea românească de a critica tot ce mișcă sau, mai degrabă, stagnează sub soarele carpatin. Nu e de mirare că mi-am atras o enciclopedie de critici și dușmăanii, dublate de refuzul multor publicații din țară de a-mi promova scrierile (chiar dacă unele din ele se consideră, cu ipocrită emfază, bastioane ale democrației române). E timpul, poate, să prezint cititorilor mei și fața mai binevoitoare a lucrurilor. Din păcate, apelul meu la indulgență nu poate căpăta, deocamdată, decât aspect ficțional. Redau în cele ce urmează un fragment dintr-o carte în care miracolul relativității valorilor umane este un privilegiu la care cu greu și extrem de rar avem acces:

“Pe când mai eram profesor, am fost invitat să fac parte dintr-o comisie a mișcării artistice de amatori, faza pe județ, care s-a ținut la Pașcani, în toamna anului 1979. Din lași s-a mai nimerit să fie o persoană, un profesor de muzică, pe nume Verdeș, cu care am ajuns să mă împrietenesc în scurta oră cât a durat călătoria noastră cu trenul. Poate îmboldit de permanentul nostru spirit ironic ori doar ca semn al prețuirii și al buneii noastre dispoziții, am început să-i spun Verdi. Iar el, ca spre a-mi întoarce sarcasmul, a început să-mi spună Borges.

După ce am fost cazați, în apartamentul de protocol al unui cămin muncitoresc pustiu, am ieșit să ne plimbăm pe malul Siretului. Seara se stingeă trasă în spatele orizontului de rugul roșietic al soarelui. Pe malul apei urca o cireadă de vaci mânăta de un copil încălțat cu opinci. Verdi s-a oprit în dreptul unui arin și a spus: geografic vorbind, suntem în același loc în care ne aflam acum cinci minute, dar ne-am întors deja cu două sute de ani în urmă. Nu-i totul convențional, dle Verdi? – l-am întrebat. Mai mult decât îți închipui, a venit replica.

A doua zi, pe la ora zece dimineața, în sala sordidei Case de Cultură din localitate, a început așazisul concurs. Cum era de așteptat, nici măcar umorul involuntar nu era în stare să ne alunge plictisul. În timpul pauzei de prânz, pe care am petrecut-o la restaurantul de vizavi, am spus: În viața mea n-am văzut atâta bătaie de joc. Timp, energie și bani cheltuiți de pomană doar pentru a facilita unor nătărăi iluzia micii lor importanțe în acest mecanism inutil care este comunismul. Verdi a privit în jur și a spus în șoaptă: e tot ce reușesc ei să facă.

După ce am tăcut câteva minute, a spus: Nici tinerețea mea n-a fost mai îngăduitoare. În urmă cu mulți ani, prin amabilitatea unui fost profesor de care aproape uitasem, am fost invitat la un mic festival de cântece religioase, ținut în cadrul unei mănăstiri din nordul Bucovinei, perpetuând o tradiție seculară. Scena era ridicată ca un eșafod de execuție medieval, în mijlocul curții. Și, ca niște victime, pe scenă urcau, unul după altul, ca duși la tăiere, cei mai jalnici cântăreți pe care i-am putut auzi vreodată. În timpul unei pauze, m-am apropiat de starețul mănăstirii, care era și președintele juriului, și l-am întrebat:

Sfinția ta, vă rog să mă iertați, dar care e rostul acestei mascarade? Era un om mărunțel, slab, cu fața brăzdată de riduri. S-a uitat la mine, cu o privire caldă:

Într-adevăr, în egoismul lumii acesteia, mascarada, cum îl spui, poate fi considerată o provocare inutilă pentru cele de aici, dar este singurul mod de a auzi muzica divină de dincolo. Credeam că își bate joc de mine. A spus: Pentru Dumnezeu nu contează decât buna intenție pornită dintr-o inimă curată. Perfecțiunea umană este nimic pe lângă cea a îngerilor. Când un om îi dedică o cântare lui Dumnezeu, pentru că orice glas omenesc nu este decât chimval zăngănitor, îngerii preiau undele muzicale și le transformă, pentru a le pregăti pentru urechile Lui. Un călugăr bătrân de demult, a descoperit în biblioteca mănăstirii o carte latinească în care a dat nu numai peste explicațiile latinești ale fenomenului, dar și peste formula care să-l facă pe un muritor de rând să audă muzica așa cum ajunge ea la urechile Lui. De atunci datează tradiția acestui festival, căci frații au fost curioși să verifice spusele cărții. Desigur, lucrurile nu au decurs atât de simplu cum le povestesc eu acum, periate de amănuntele întrupării lor în realitate, măcar și pentru că frații l-au privit la început ca pe un nebun. Numai că fratele Severin le-a dat formula. Secretul ei a fost transmis din generație în generație, dar nu a ieșit niciodată din hotarele noastre mănăstirești.

Eram perfect sceptic, stare de care starețul părea conștient. Senin, și-a continuat povestea:

Relatări despre aceste întâmplări nu s-au păstrat decât transmise pe cale orală, căci cuvântul scris prezintă o serie de dezavantaje, așa că am să vă relatez prima mea experiență. Era același început de septembrie ca și acum, iar eu abia intrasem ca novice. Pe scenă a urcat un băiat de vreo 13 ani, înduioșător de sărac și de lipsit de talent muzical. Dar auzise și el că oricui aduce slavă Domnului în curtea mănăstirii noastre i se va îndeplini o dorință. A început să cânte și, o, Doamne, nu exagerez, parcă auzeam zbirerele timide ale unui măgăruș, iertată fie-mi nesăbuița! Am rostit formula fratelui Severin. Era o zi de toamnă atât de frumoasă! Cerul a fost acoperit de nouri negri și sunete de clopot au făcut să vibreze aerul. Se făcuse aproape întuneric. Nourii au fost spărți de un mănunchi de raze și prin spărtura creată am văzut un înger frumos ca un efeb, cântând melodia interpretată în curte de băiatul din sat. Un ghem de fioruri mi s-a cuibărit în stomac, aproape sufocându-mă. Era primul semn deschis pe care-l primeam că Dumnezeu există. Vocea îngerului avea ceva din cea a omului, dar se împleteau în ea sunetele mai multor instrumente. Ascultam și lacrimile îmi curgeau pe obraji. Când muzica s-a oprit, norii s-au risipit și băiatul a coborât treptele de lemn.

Ați aflat vreodată care fusese dorința lui?

Vroia să ajungă doctor.

Și? Peste privirea starețului a trecut un nor.

A ajuns. Peste noi s-a prăvălit războiul, apoi au venit comuniștii la putere, l-au arestat, cum arestau pe oricine cu vederi democratice, l-au aruncat în închisoare, unde a murit ca un martir.

Asta e tot?

Aproape tot.

Mai folosiți formula și acum? Starețul a oftat și a aruncat o privire spre vârful îndepărtate ale munților.

Într-un an, pe scenă a urcat un tânăr de vreo 20 de ani. A început să cânte, ori mai degrabă a încercat, căci din gura lui nu ieșea nici o notă articulată, ci doar niște sunete ciudate, ca de animal rănit care ar dori să vorbească. Tânărul era surdo-mut. Eram deja stareț și, mânat de onestitatea unei false indignări, mi s-a părut o blasfemie să vii să te închini Domnului Slavei cu o asemenea carență. M-am întors spre un frate de lângă mine să-i spun să-l dea jos de pe scenă, dar Ieronim privea îngrozit. Am rostit formula.

Instantaneu, a izbucnit o furtună cum nu s-a mai pomenit niciodată prin locurile acestea. Vântul huraia aplecând copacii din marginea pădurii, pământul era zguduit din adâncuri iar de deasupra vacarmul era amplificat de hurele unor talazuri uriașe prăvălindu-se la orizont. După câteva secunde, o spărtură de foc s-a ivit printre nori și o voce fără început și fără sfârșit, ca niște coarde lungi cât întreg universul, cânta într-o armonie cu ea însăși care a luminat atât văile lumii cât și peștera morții, și am văzut-o pe mama. Ne-am aruncat cu toții cu fața la pământ, pentru că nu mai puteam privi fără a resimți o apăsare îngrozitoare, și am încetat să respirăm, căci îl auzeam pe Dumnezeu cântând. A fost scuturat de un frison. Doamne Dumnezeule, și acum sunt răscolit!

Poate sunt naiv, dar de ce ați încetat să mai folosiți formula fratelui Severin?

Ce mai poți asculta după ce l-ai auzit pe Dumnezeu cântând? În timp ce puneam cartea pe foc, întelegeam de ce sfinții nu se grăbeau să împărtășească nimănui experiențele lor mistice.

M-am grăbit să adaug: deșertăciunea trufiei satanice de a disprețui limitarea umană.

Starețul m-a privit cu seninătate: Uităm prea ușor că suntem făcuți după chipul și asemănarea Lui.”